

Er zijn grenzen aan het aantal graden dat een mens verdraagt

Last van de hitte?

Dit doet Zwolle om het hoofd koel te houden

Groen was lange tijd de sluitpost bij nieuwe ontwikkelingen. Maar met de toename van extreme regenbuien, droogte en hittestress wordt het belang van groen én water steeds meer op waarde geschat. En dat is een goede ontwikkeling, zeggen Freddy ten Kate, beheeradviseur Stedelijk water en klimaatadaptatie, en Marit Benning, beheeradviseur Groen.

Tekst Jorinen Marcus, beeld Steven Heideveld

De grootste uitdaging in Zwolle als het gaat om hitte? Over die vraag hoeven Freddy en Marit niet lang na te denken. 'Ruimte', zegt Marit. 'Bewustwording bij bewoners dat ze echt iets gaan doen op hun eigen grondgebied', vult Freddy aan. 'Mensen met een kleine tuin gebruiken hun oppervlakte ook graag voor een terrasje. Dat is lekker in het voorjaar maar als het écht heet is, dan is het niet te doen. En het is niet gezond. Vooral niet voor ouderen die wat kwetsbaarder zijn.'

Koelteplekken

Om te weten waar bewoners verkoeling kunnen zoeken op hete dagen, werkt Freddy aan een koelteplekkenkaart. Op zijn laptop wijst hij op een uitsnede

van de wijk Assendorp. Met donkere plekken staan de gemiddelde schaduw- en koelteplekken tussen twaalf en zes uur 's middags aangegeven. Bij de Kinderboerderij en Doepark Nooterhof is het op die tijd goed toeven, maar de kaart kleurt overwegend licht in Assendorp. Steen dus. En dat betekent hitte. Freddy:

'Omdat het steeds warmer wordt, willen we graag dat iedereen binnen 200 meter vanaf zijn voordeur een koelteplek heeft. Met hulp van deze kaart kijken we waar we die kunnen realiseren.'

'Dat doen we het liefst met groen, maar in het openbaar gebied is ruimte voor bomen echt een uitdaging', zegt Marit. 'Bijvoorbeeld omdat er gebouwen staan of kabels en leidingen in de grond liggen.'

Of omdat er, zoals bij het Lübeckplein, een parkeergarage onder zit.'

Boomkroonbedekking

Terwijl Freddy werkte aan de koelteplekkenkaart, bracht Marit voor het te vernieuwen groen- en recreatiebeleid de boomkroonbedekking in de stad in kaart. Dat is het schaduwvlak van de boom op het moment waarop de zon het hoogst staat. Marit: 'Zwolle heeft nu een gemiddelde boomkroonbedekking van 19 procent, maar daarin zitten grote verschillen per wijk. In het nieuwe groen- en recreatiebeleid leggen we vast hoeveel boomkroonbedekking we willen bereiken. Meer boomkroonbedekking levert meer op dan alleen schaduwplekken. Want de

bomen zijn ook goed voor de gezondheid van mensen, biodiversiteit en het opnemen van water.

Goed zorgen voor bestaande bomen

Als onderdeel van een sterker bomenbestand, startte de gemeente onlangs met het planten van vierhonderd extra 'klimaatbomen'. Deze bomen passen beter bij het veranderende klimaat, dragen extra bij aan de biodiversiteit of slaan veel CO₂ op. 'Het kost jaren voordat deze jonge bomen daadwerkelijk schaduw leveren', zegt Marit. 'Dat zie je ook in Stadsdagen. Een groene wijk met veel bomen, maar door de jonge en dus nog kleine bomen ervaar

je dat niet direct zo. Het is dus extra van belang dat we onze huidige volwassene bomen beter op waarde schatten. Zij dragen nu al bij. We kijken daarom goed hoe we de optimale omstandigheden kunnen creëren om bestaande bomen de ruimte te geven volop te groeien. En hoe we ze zo lang mogelijk gezond kunnen houden, bijvoorbeeld door bij te mesten en de groeiplaats te vergroten en te beschermen.'

Streven naar minder verharding

De gemeente probeert ook om klimaatadaptieve maatregelen zoveel mogelijk op te nemen in een Meerjarenontwikkelprogramma (MJOP).

Freddy: 'Wanneer we bijvoorbeeld een straat herinrichten, nemen we groen daarin mee. Dat hebben we al gedaan in de klimaatstraten in de Aar-landen en gaan we doen in de Wipstrik. We houden dan regenwater vast in de bodem en zorgen voor extra groen.' Het streven vanuit Beheer is altijd om minder verharding terug te leggen, zegt Freddy. 'Dit MJOP gaan we voor de bestaande stad verder ontwikkelen, samen met onder andere de collega's van wegen, groen, water en recreatie. Zo creëren we met elkaar een prettiger leefomgeving. Of, zoals we dat hier in Zwolle noemen, buitengeluk.'

'Ik hang soms een natte doek voor de ventilator'

'Ik hou erg van warmte. Ik heb niet voor niets de Nederlandse winter omgeruild voor de Zuid-Afrikaanse zomer. Daar heb ik vakantie gevierd en gewerkt. Om zo goed mogelijk te functioneren tijdens de hitte stond ik vroeg op om wat te werken. Op het heetst van de dag deed ik zo min mogelijk, en in de avond klapte ik mijn laptop weer even open. Dat ritme zie je ook in veel Zuid-Europese landen. Andere tips: veel drinken, weinig eten, rustig aan doen en zoveel mogelijk buiten in de

schaduw zitten. In Zuid-Afrika zijn er vaak stroomstoringen. Aan een airco of plafondventilator heb je dan niks, daarom passen veel mensen zich aan aan het ritme van de warmte en de stroomstoringen. De zeebries maakte het daar ook echt aangename. Wat ook helpt, is om op hete dagen warme dranken te drinken, zoals thee. Wanneer je iets heel kouds drinkt, gaat je lichaam werken om het weer warm te krijgen.

In kan in mijn woning de deuren helaas niet tegen elkaar openzetten om af te koelen. Gelukkig heb ik wel een hordeur. Daardoor kan ik 's nachts mijn deur openhouden zonder dat er beesjes binnenkomen. Nog een tip: als ik thuis de ventilator aanzet, dan hang ik er weleens een natte handdoek voor. Waardoor de lucht die circuleert, koeler voelt. Maar als het echt heel heet is, zoek ik het water op om heerlijk te zellen, surfen of suppen op de randmeren.'

Quirine van der Meer - strategisch adviseur Water en Ruimtelijke adaptatie

'Van een warme douche koel je af'

'Voor mij hoeft het niet warmer dan 20-25 graden te zijn. Daarboven warmt de hele woning op, vooral de slaapkamer. Dat is het ergste wat er is. Als het echt niet om uit te houden is, slaapt mijn dochter, die haar slaapkamer op zolder heeft, soms in een tentje in de achtertuin.'

Met mijn vrouw heb ik het weleens over de aanschaf van een airco gehad, maar dat hebben we toch niet gedaan. Je gaat dan aan de koelte wennen, terwijl je uiteindelijk maar beter aan de warmte kunt wennen. Ik hou het hoofd koel doordat ik de stenen in mijn tuin heb vervangen door groen - dat scheelt echt 7 tot 10 graden qua gevoels temperatuur in de avonduren. Door vroeg in de ochtend te beginnen met werken, in de ochtend en in de avond de ramen tegen elkaar open te zetten en in de avond een warme douche te nemen. Dat klinkt misschien tegenstrijdig, maar daarvan gaan je portieren openstaan en dan koel je juist af.'

Mark Heideveld - beheermanager Stedelijk water

'In de avond en ochtend zet ik ramen en deuren open'

'Eerder dit jaar keek ik vanuit mijn rol als wijkregisseur samen met bewoners naar hoe zij hittestress ervaren in de wijk, thuis en in openbare ruimtes én wat je kunt doen om die hittestress te verminderen. In dat kader stimuleren we inwoners ook met Team Klimaat Actief om mee te doen aan het NK Tegelwippen. Klimaat is ook een persoonlijke interesse van me. Ik ben steeds meer bezig met de energietransitie, circulaire economie en klimaatadaptatie. Hoe ik zelf het hoofd koel hou? Als het heel heet is, zet ik in de ochtend ramen en deuren open, zodat er koele lucht binnenkomt. En de gordijnen blijven dicht om het zonlicht tegen te houden. Gelukkig heb ik een tuin op het zuiden én op het noorden, daar is het vaak net iets koeler. Inmiddels hebben we ook een gewelutuinje aangelegd, tegels uit de tuin gehaald en meer bomen geplant. Practice what you preach, toch?'

Robert Jansen - wijkregisseur stadsdeel Noord

'Een dompelbad in mijn ondergrondse wateropslag is heerlijk'

'Vroeger was ik gek op de warmte en ik kan er nog steeds goed tegen, maar ik kan die extreme hitte steeds minder waarderen. De schaduw van een boom is een van de beste plekken om verkoeling te zoeken. Bomen worden niet voor niets natuurlijke airco's genoemd. Daarnaast zorgen planten, regenwater gecontroleerd in de tuin laten stromen, een vijver en een groen dak voor natuurlijke koeling in en om de woning.'

Dé tip om het hoofd koel te houden, is een frisse duik in het water. Ik fiets daarvoor naar Wijthmen of naar de uiterwaarden van de IJssel. Soms zoek ik het dichterbij huis. In mijn tuin heb ik een ondergrondse wateropslag. Op hete dagen kan ik het water daaruit oppompen voor mijn tuin. Maar als het echt niet uit te houden is, ga ik er zelf wel eens even in zitten. Heerlijk.'

Adriaan Mosterman – aanjager binnen Team Klimaat Actief

Hoe weet je wanneer je in jouw functie welke grenzen moet stellen?

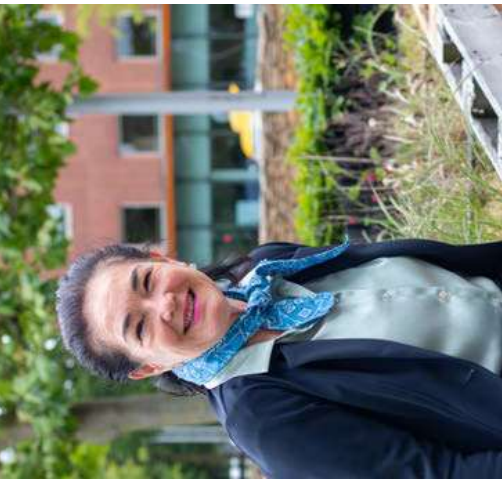
'Bij ongeregeligheden, zoals bij boerenprotesten en voetbalwedstrijden, hanteer ik als burgemeester zogenaamde beleidsuitgangspunten en tolerantiegrenzen. Aan de voorkant worden die grenzen bepaald en gecommuniceerd. Bijvoorbeeld: er is geen geweld toegestaan, de politie heeft het geweldsmonopolie en doorgang voor hulpdiensten moet gegarandeerd worden. Die uitgangspunten en grenzen stellen we vast in een zogenaamd driehoeksoverleg met de officier van Justitie, de korpschef van de politie en de burgemeester.'

Van de redactie

Vijf vragen aan Peter Snijders

Als iemand met het thema van deze Blauwdruk te maken heeft, is het burgemeester Peter Snijders wel. Hij bewaakt niet alleen zijn eigen grenzen, maar ook die van de stad. Hij beantwoordt vijf prangende vragen over het onderwerp.

'Een koeljaaltje met gelbolletjes werkt heel goed'

'Vorig jaar was ik in Leeuwarden tijdens kunst-manifestatie Arcadia. Daar was een 'wandlend bos': grote bomen in enorme bakken die steeds op een andere plek werden neergezet. Toen ik aankwam op een warme dag, stonden ze voor het station. Het was er heerlijk koel. Er kan niks op tegen de natuurlijke schaduw van een boom.'

Daarnaast is het water natuurlijk een perfecte plek als je verkoeling zoekt. Ik heb een opblaasbare sup waarmee ik regelmatig het Sneekermeer op ga. Thuis gebruik ik soms een koeljaaltje dat ik ooit van een tante kreeg. Je legt het even in het water waardoor de gelbolletjes die erin zitten zich volzuigen met water. Vervolgens bind je het om je hals. Werkt heel goed.

Nog een tip: een lege spuitfles vullen met water om af en toe in je gezicht te sproeien.'

Edith Camerik – adviseur Community building Klimaatadaptatie

Bij carnavaval trek je andere grenzen dan je voorganger. Je speech is minder een 'roast', maar het zijn keurige grappen. Heeft dat met je eigen grenzen te maken?

'Dat heeft inderdaad te maken met mijn persoonlijke grens. Ik houd eigenlijk helemaal niet van 'roasten'. Een grap maken is hartstikke leuk en goed voor de sfeer, maar nooit ten koste van andere personen, vind ik. In die zin houd ik meer van zelfspot. Iets wat ik ook altijd waardeer van de Engelsers. Die hebben ook een geweldige humor, vooral ook over zichzelf.'

Hoe staat Zwolle bekend over de grenzen van de regio en ons land?

'Als ik mensen ontmoet en vertel dat ik burgemeester van Zwolle ben, dan levert dat altijd positieve reacties op. De prachtige historische Hanze stad, theater

De Spiegel, de Librije, museum de Fundatie en het Bevrijdingsfestival zijn vaak ankerpunten in die gesprekken.

Mijn collega-burgemeester uit Munster, Mar-kus Lewe, is bijvoorbeeld een vaste bezoeker van onze stad.'

Hoe bewaak je de grenzen van je vrije tijd, met jouw agenda-druk?

'Die grenzen zijn best lastig te bewaken en leveren regelmatig dilemma's op. Ik probeer de woensdagavond te blokkeren in mijn agenda om tenminste een avond in de week geen afspraken te hebben. Maar ook die avond staat met enige regelmaat onder druk. Daarnaast is de zondag ook een dag waarop ik terughoudender ben bij het maken van afspraken. De zondagavond gebruik ik dan wel weer altijd om de collegestukken en de PFO-stukken te lezen.'

Welke grens ga jij over in de zomervakantie en waarom?

'De zomervakantie staat dit jaar in het teken van het verhuizen van onze zoon Peter Jan van Rotterdam naar Parijs. Hij gaat naar deze prachtige stad verhuizen vanwege zijn werk. We hebben de vakantie gepland om met hem te zoeken naar een studio en ervoor te zorgen dat hij goed landt in Parijs.'

We gaan daarmee niet alleen fysiek landsgrenzen over, maar als ouders gaan wij ook gevoelsmatig en qua verbinding nieuwe grenzen over. We komen fysiek meer op afstand en het is natuurlijk altijd spannend als je kind ergens anders gaat wonen en werken en een nieuwe wereld gaat ontdekken. Wij vinden het trouwens vooral erg leuk en positief dat hij een dergelijke stap zet, en verheugen ons nu al op bezoeken aan hem!'